

creatarum a Deo. — Ens autem de quo agitur proprie intelligendum est seu *quod proprie est*, qualiter se habent apud nos composita, non vero sola materia seorsim considerata. — *Creatio* sumitur pro vera efficientia generice accepta, quin ejus notio distincta et adequata modo describenda sit.

Res omnes a Deo processisse secundum propriam efficientie rationem negarunt *Dualista* atque *Pantheista*. — Dualismus, quem constat¹ jam antiquitus Ægyptios et Græcos professos fuisse, secundo et tertio post Christum sæculo, auctoribus Cerdone, Marcione ac Mane, Manichæorum duce, maxime invaluit. Nescientes isti verum mali explicare originem asserere non dubitabant duo dari suprema principia, quorum unum bonum spiritualium omnium causa, malum autem alterum fons esse malorum atque materialium existimabatur.

Pantheismus tum antiquus, tum recentior, variis sub formis, plurium philosophorum mentes infecit. Alii, ut Persæ, omnia a Deo esse *generatione* dixerunt², alii *animatione* misceri Deum omnibus; recentiores vero potius docent *emanationem* quandam sive realem (Spinoza) sive idealem (Fichte, Shelling, Hegel) ab uno communique principio; tandem Rosmini nuper asseruit esse quoddam abstractum a divina substantia, per sui *limitationem*, varias constituere rerum differentias.

Sequens nunc esto S. Thomæ positio ac demonstratio.

Conclusio. — NECESSE EST DICERE OMNE ENS QUOD QUOCUMQUE MODO EST EFFECTIVE A DEO ESSE: quia assertionem comprehenduntur omnia tum invisibilia et spiritualia, tum visibilia et corporalia; eorumque communis processio a Deo per modum efficientie demonstranda assumitur.

Doctrina hæc *de fide* est, utpote proposita in symbolis Nicæno et Constantinopolitano. Credimus enim "*in Deum, factorem cæli et terre, visibilium omnium et invisibilium.*" Probatur 1° ex Scripturis.

Legimus (Exod. XX, 11): *Sex diebus fecit Dominus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt; ubi*

1—Cf. *De Potentia*, Q. III, a 6.

2—Cf. Ventura, *La raison phil.*, t. II, 13e conf.